

Írta: Nagy Imréné – Hajdú Sándorné – Szatmári Sándorné

A KONSTRUKTÍV SZEMÉLYISÉG FEJLESZTÉSÉRE IRÁNYULÓ PREVENTÍV JELLEGŰ ÖNISMERETI TRÉNING

A gyermekvédelmi munkánk során azt tapasztaljuk, hogy a gyermekek többsége nem rendelkezik megfelelő mértékű önismerettel, nem ismerik saját képességeiket és adottságaikat, így az önalakítás folyamata gyakran nehézségekbe ütközik.

Az iskolának, mint másodlagos szocializációs műhelynek a személyiségformálásban betöltött szerepe egyre nagyobb. Az átadandó ismeretanyag, tudásanyag mennyisége nő, miközben a tanuló „gyerekanyagá” deklarálódik. A közoktatási intézmények „versenyistállóvá” válnak, ahol a hangsúly a teljesítményen, és nem a személyiségen van. Ezzel párhuzamosan pedig folyamatosan nő az egyszülős családban, családtöredékben felnövekvő gyermek száma, amely családok sokszor az alapvető szocializációs funkciók ellátására is képtelenek, így e terhek átvállalása is az iskolára hárul.

De gátolhatja a gyermekek egészséges személyiségfejlődését a szülők egy részénél megjelenő hibás nevelési attitűdök rögzültsége, felelősségérzetük hiánya gyermekük konstruktív személyiséggé válásában. Ezért szükséges felvilágosításuk, szerepük fontosságának hangsúlyozása, segítségnyújtás az aktuális problémák megoldásában.

Mind a család, mind az iskola leggyakrabban mégis az idő hiányára hivatkozva utasítja el a feladatot, ezért gondoltunk arra, hogy a prevenció keretén belül felvállaljuk azt.

A foglalkozás alapvető célja:

1. A gyermekekben önvizsgálattal tudatossá tenni, hogy milyen adottságokkal rendelkeznek, s ezek révén mire képesek.
2. Fedezzék fel önmagukat, mint életük és fejlődésük legfőbb forrását.
3. Tudatosuljon bennük, hogy önmaguk irányítását, személyiségük és jövőjük konstruktív alakítását úgy érhetik el, ha megtanulnak önállóan dönteni, felelősen tervezni és a kitűzött céljaik elérése érdekében hatékonyan cselekedni.
4. Belső feszültségeik kezelésére, felhalmozódott energiájuk levezetésére ismerkedjenek meg könnyen, gyorsan alkalmazható módszerekkel, amelyeket tudatosan alkalmazva elkerülhetik, illetve kezelni tudják a konfliktusokat.
5. Fejlődjön kommunikációs, metakommunikációs, empátiás képességük a különböző játékos feladatok során.
6. Saját, és társaik értékeinek, pozitív tulajdonságainak a felfedezése, tiszteletben tartása, humanisztikus szemléletük fejlesztése.
7. Az iskolai osztály, csoport közösséggé formálása, ahol minden tanuló mint individuum van jelen.

A foglalkozásokat kísérleti jelleggel Debrecenben, a Fazekas Mihály Általános Iskola Epreskerti Tagintézményében indítottuk el az 1999/2000. tanévben, hatodik, hetedik osztályban. A gyermekekkel két hónapon keresztül heti egy alkalommal találkoztunk, ilyenkor hatvan-hetven percet töltöttünk együtt. A viszonylag magas létszám miatt az osztályt két csoportra bontva párhuzamosan dolgoztunk, így több időt tudtunk egy-egy gyerekkel foglalkozni.

A foglalkozások személyiségfejlesztő játékokból, tesztekkel, az ezekhez kapcsolódó beszélgetésekből és mozgásos játékokból tevődtek össze.

Az első foglalkozás középpontjában az énkép és az ehhez kapcsolódó önvizsgálat, önfeltárás és önalakítás állt, e köré szerveződtek a játékos feladatok. A második foglalkozás alapvetően az emberi érzelmekről és értékekről szólt, a harmadik foglalkozás középpontjában a jövőkép állt. A negyedik foglalkozás a kommunikációs, metakommunikációs képességek fejlesztéséről szólt. Az ötödik foglalkozás során a külső megjelenésről, a testtudatról, az előítéletről és a sztereotipizálásról, a hatodik foglalkozás keretében az esztétikai érzékenységről és élménytudatról beszélgettünk egy novellát elemezve.

A tréninget játékos keretek között valósítottuk meg. A gyermekek kezdetben félénkek, félszegek és bizonytalanok voltak. Eleinte nem tudtak mit kezdeni azzal, hogy a foglalkozás középpontjában nem a tantárgy, nem a pedagógus, hanem ők maguk mint személyiségek állnak. Ebből adódóan csak fokozatosan kezdték megmutatni énjüket, kibontakoztatni azt önmaguknak és társaiknak.

A találkozásaink során arról győződünk meg, hogy a gyermekek igénylik és vágnak arra, hogy meghallgassák őket, beszélgessenek velük és véleményüket figyelembe vegyék.

Legnagyobb nehézséget a játékokban – éppen életkorukból adódóan – az érintős, testi kontaktust igénylő játékok (pl.: kézfogás, egymás megérintése, szemkontaktus kialakulása) okoztak. A reális jövőkép kialakulása, illetve az elképzelt életcél és a megvalósulásának útja között is hatalmas úr tántorgott, vagy óriási ellentmondás.

A feladatlapoknál az emberi kapcsolatok, a nyílt és őszinte kommunikáció hiányát jelezték a gyerekek, és ez végigkísérte a foglalkozások egészét. Az együttes kommunikáció hiánya, illetve a közös problémakezelés oly mértékben munkálkodott bennük, hogy ők maguk javasoltak megoldási lehetőségeket, például: szünetekben való beszélgetés a tanáraikkal, az iskolai újság szerkesztésében való aktív részvétel, az őket érintő és foglalkoztató témákban publikálási lehetőség. Az osztályban felmerülő konfliktusok megoldása közösen történjék, és ne kizárólagosan a tanár privilégiuma legyen az alá-, fölérendeltségi viszony alapján.

Úgy gondoljuk, hogy szükséges és sikeres volt a tréning. Az általunk végzett gyakorlatok többnyire olyan játékok voltak, melyek önálló feladatként szerepelhetnek egy-egy osztályfőnöki órán vagy akármelyik tanórán, szervesen beépülve így az iskolai élet egészébe.

Véleményünk szerint mentálisan egészséges, önmaga és a társadalom számára is hasznos, konstruktív személyiségű embert sem dresszúrával, sem értelmetlen kényeztetéssel nem lehet nevelni, csak következetes, a gyermek érdekeit mindig figyelem előtt tartó nevelői magatartással.